

Comorera a la presó Model. Francesc Vicens

Puc recordar exactament el dia que vaig veure per primer cop Joan Comorera: era el 22 de març de 1957, recordo també la llum grisa d'aquell matí fred, la seva imatge amb una boina de color blau fosc, mal afaitat, els ulls com dos petits punts plens d'energia darrera dels gruixudíssims vidres de les seves ulleres, els seus peus tan inflats que li calia portar espardenyes amb talls laterals per eixamplar-les.

A la presó Model érem seixanta-dos militants del PSUC, detinguts a partir de la *caiguda* (en el llenguatge del partit se'n deia *una caiguda*) d'Emilià Fàbregas, el delegat del Comitè Executiu a Barcelona. recordo amb força detall més de la meitat d'aquells companys, però d'altres els he oblidat totalment. Increïble, però cert.

En canvi recordo bé certes imatges: l'interior de les cel·les, els escorcolls que els oficials de presons hi feien quan nosaltres érem al pati, les llargues files ordenades i silencioses dels presoners, el cap rapat dels delinqüents reincidents, els penats amb l'uniforme marró, la planta del pati de la Quarta com un trapezi molt irregular (gairebé un triangle) amb els tres pisos de reixes com ulls en les seves parets. Però la majoria de les converses tingudes durant aquella reclusió s'han esborrat de la meva memòria. Mesos de la meva vida perduts en la boira.

Em passa quelcom de semblant amb les meves converses amb Comorera. Només Víctor Mora i jo parlàvem amb ell. Tots els altres comunistes, la majoria joves, no li adreçaven la paraula. Se'ls havia dit que era un expulsat del partit, un traïdor, i això bastava. Ni els militants feien preguntes, ni els calis saber res més. D'altra banda es probable que aquells diàlegs amb Comorera no interessin avui a ningú. Comorera era molt conscient que Víctor Mora i jo érem joves militants convenientment allixonats i que hauria estat un error parlar amb nosaltres dels problemes que havien causat la seva expulsió del PSUC. Ell sabia millor que nosaltres el resultat que produeix l'educació comunista dins del partit, i devia pensar que l'única conseqüència que en podia resultar era tallar el contacte que s'havia iniciat entre ell i nosaltres. Tal vegada esperava que jo li preguntés directament, però no ho vaig fer mai.

En la memòria d'aquell fredíssim final d'hivern del 1957 (aleshores feia molt més fred a Barcelona i eren freqüents les boires glaçades d'hivern) he conservat la imatge inesborrable de Comorera, envellit, malalt, arrecerant-se contra la paret del pati on tocava el sol, i agafant-se els genolls amb els braços per conservar el màxim escalfor. Sobretot recordo d'ell dues coses: la seva soledat i el seu orgull.

La soledat de Comorera a la presó era terrible. Fins a primers de maig, quan el seu estat de salut s'agreujà i el van traslladar a l'Hospital Militar, visqué entre la soledat de la cel·la i l'aïllament al pati de la Quarta. El seu únic contacte amb el món exterior, pel que m'havia explicat, era la *comunicació* quinzenal amb la seva dona, que aleshores estava en situació de llibertat provisional. Aquestes *comunicacions* tenien lloc en l'horrible locutori col·lectiu, a través de les dues reixes reforçades amb tela metàl·lica, separades per més d'un metre de distància, i enmig del xivarri salvatge d'una vintena de *comunicacions* simultànies a crits.

I també el seu orgull de no haver portat ningú a la presó. Recordo molt bé que un dia que jo li explicava com la detenció d'Emilià Fàbregas ens havia arrossegat a una seixantena de militants, Comorera em va relatar com la policia havia situat *una aranya* (va utilitzar exactament aquest modisme del llenguatge que empraven els delinqüents habituals) en el domicili-bústia on Ferran Cañameras deixava els diners que els seus amics li enviaven des de París, i així va ser com la policia va poder arribar fins a ell. I subratllà amb orgull que en la seva caiguda només havia arrossegat una sola persona: la Rosa, la seva dona.

Ell insistia amb molt d'orgull, de satisfacció, que malgrat ser el Secretari General del PSUC i imagina't les coses que podia conèixer de l'organització de Barcelona, gent i polítics de tota mena, doncs ell no havia donat cap informació a la policia, per ell no havia anat ningú a la presó, únicament en l'expedient aquest hi havia el Comorera i la seva dona i en un primer moment Ferran Cañameras que també va estar detingut i va estar a la presó per ajudar a que Comorera pogués rebre diners. O sigui la caiguda va començar per en Ferran Cañameras i a la presó van anar Ferran Cañameras, Comorera i la dona, ningú més. El defensor de la dona del Comorera va ser en Benet.

